

Integraal werken in het sociaal domein in de gemeenten Doesburg, Duiven en Westervoort

De leermomenten

De Rekenkamercommissie van de gemeenten Doesburg, Duiven en Westervoort heeft onderzoek laten uitvoeren naar de wijze waarop *integraal* wordt gewerkt in het sociaal domein. Integraal werken in het sociaal domein is van groot belang omdat door integraal te werken de inwoners die dat nodig hebben beter ondersteund (kunnen) worden en het beleid daarmee meer doelmatig en meer effectief wordt. Een doelmatig en effectief beleid is weer van belang omdat de uitgaven in het sociaal domein in de regel meer dan 50% van de gemeentebegroting uitmaken.

In alle drie de gemeenten heeft Regioplan het beleid doorgelicht, is gesproken met wethouders en beleidsambtenaren, is gekeken naar de uitvoering van dat beleid en is gesproken met uitvoerders. tevens is beoordeeld in hoeverre de gemeenteraden op een adequate wijze zijn geïnformeerd over de uitvoering en de resultaten van dat beleid. De gemeenten Duiven en Westervoort zijn sinds 1 januari 2019 ambtelijk gefuseerd en de nieuwe organisatie (1Stroom) moet nog ingewerkt raken, zo is gebleken tijdens het onderzoek. In deze twee gemeenten heeft het onderzoek dan ook beduidend meer tijd gekost dan in Doesburg, omdat niet altijd duidelijk was wie/welke ambtenaar het beste welke vragen kon beantwoorden.

Het onderzoek heeft geresulteerd in drie rapportages, voor elke gemeente één, met elk hun eigen conclusies en aanbevelingen. Deze conclusies en aanbevelingen lijken overigens sterk op elkaar omdat in alle drie gemeenten het onderzoek min of meer vergelijkbare uitkomsten heeft opgeleverd. In deze notitie benoemen we de belangrijkste leermomenten voor de drie gemeenten; algemene leermomenten, maar ook lessen die men van elkaar kan leren.

1. Algemene leermomenten

1. Alle drie de gemeenten hebben het beleid in het sociaal domein breed en integraal opgezet en daarbij niet alleen gewezen op de verbanden tussen het beleid in de kern van het sociaal domein (de drie gedecentraliseerde beleidsterreinen, Wmo, Jeugd- en Participatiewet) maar ook nadrukkelijk de verbinding gezocht met andere beleidsterreinen zoals gezondheidszorg, onderwijs, minimabeleid, wonen, et cetera. Dat beleid is echter in alle drie gemeenten nog steeds erg globaal en algemeen van aard en behoeft nadere uitwerking. Kadernota's verdienen het om uitgewerkt te worden in uitvoeringsnotities. Dat kan heel concreet en er zijn genoeg voorbeelden te vinden bij andere gemeenten waar specifieke verbanden in beleid nader uitgewerkt zijn. De gemeente Doesburg is hierin iets verder dan de beide andere gemeenten en zou hierbij als bron van inspiratie kunnen dienen.
2. Integraal beleid in het sociaal domein veronderstelt dat er flexibel geschakeld tussen de verschillende beleidsterreinen en dat veronderstelt weer dat het mogelijk moet zijn om flexibel om te gaan met budgetten: een ontschot begroting kan daarbij behulpzaam zijn. De gemeente Duiven heeft dit uitgangspunt expliciet benoemd en het zou goed zijn als beide andere gemeenten zich hierdoor zouden laten inspireren.
3. In alle drie de gemeenten kan en moet de informatieverstrekking aan de gemeenteraad beter. Het sociaal domein is te belangrijk om erover verantwoording af te leggen enkel via de reguliere P&C cyclus. Het voornemen van de gemeente Westervoort om een dashboard te ontwikkelen waarmee op een overzichtelijke wijze de gemeenteraad periodiek geïnformeerd kan worden, kan daarbij als inspiratiebron dienen. Een adequate en uitgebreide informatievoorziening moet de gemeenteraden in staat stellen zich een oordeel te vormen over de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het beleid in het sociaal domein. Die informatie zou minimaal twee keer per jaar aanleiding voeding moeten geven aan het debat tussen de gemeenteraad en het college over het sociaal domein.

2. Lessen van en met elkaar

1. Alle drie de gemeenten benoemen in hun beleid het belang van de verbinding met de sociale basis: de zorgpiramide leunt op een sterke sociale basis waarin inwoners elkaar helpen en daarbij ondersteund worden door het maatschappelijk middenveld. In alle drie gemeenten zijn wel goede voorbeelden te vinden van de wijze waarop dit beleidsuitgangspunt in de praktijk wordt gebracht. In alle drie gemeenten speelt ook de vraag hoe ver je hierin kunt gaan. Waar ligt de grens van de participatiemaatschappij, van kan je nog welen wat kan je niet meer vragen van de inwoners en het maatschappelijk middenveld? Het ligt erg voor de hand dat de drie gemeenten elkaar bij het beantwoorden van deze vragen opzoeken. De gemeenteraden zouden hierin het voortouw kunnen nemen.
2. Het beleid in het sociaal domein is nog volop in ontwikkeling en dat zal de komende jaren zo blijven. Het blijft in de uitvoering zoeken naar een juiste balans tussen eigen kracht, samenkracht (inzet van het sociale netwerk) en professionele ondersteuning. Het creëren van een experimentele omgeving zoals de gemeente Duiven dat doet met het basisteam kan helpen bij het zoeken naar die juiste balans. Wellicht kunnen de lessen die daar geleerd worden ook de andere gemeenten inspireren en van dienst zijn.
3. De wijkteams in de gemeenten Duiven en Westervoort (respectievelijk het sociaal team en het Goed voor Elkaar team) zijn op verschillende leest geschoeid: een generalistenteam in Westervoort dat niet zelf hulp verleent en een specialistenteam in Duiven dat dat wel doet. De intentie is beide teams naar elkaar toe te laten groeien. De vraag is wat dat betekent in de praktijk. Het lijkt lastig uiteindelijk tot één werkwijze te komen, gelet op de grote verschillen in de uitgangspunten die beide teams hanteren. Dat zal voor de ambtelijke organisatie nog een grote uitdaging worden. Als beide teams goed functioneren, en daar ziet het qua werkwijze wel naar uit, dan zou ook overwogen kunnen worden de verschillende werkwijzen naast elkaar te laten bestaan en zodoende ook van elkaar te kunnen leren. Uiteindelijk gaat het erom zo licht mogelijke -op generalistische leest geschoeide- hulp te verlenen waar mogelijk, maar tijdig specialistische hulp in te schakelen waar nodig.